

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu.
Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. Pojedini broj 4 pare (2 novč.)

Don... don... don...

Gornje tri riječi nepostavismo u naslov za to, da označimo, da je jedan život prestao bitisati. Ono je doista u nas običajem, da se tužnim brećanjem mrtvačkog zvona želi javiti dotičnom mjestu, da se jedan smrtnik za uvijek odijelio od ovog svijeta te da oni tužni zvuci don... don... don... kod jošće živih izazovu čutstvo samilosti i, zaboravivši na sve što je bilo, da ti živi duboko uzdahnu: Bože, prosti mu i pokoj vječni mu podaj.

Mortuos plango — nije ovo.

Nego jedna sva cijela društveno-politička organizacija stoji pod uplivom jake sudbonošne struje i zagušljive mračne moći, koja se u znaku onih istoričnih don... don... don... diže, da poklopi vas naš život narodni. Ono, što je jednom bilo mlado i poletno, što se izvana pokazivalo, da je zadojeno i zagrijano za novi, bujni život, život pun energije, pun neodoljive želje za slobodom, za napretkom, za mišlju nesápetom, za idejom pobjednicom, koja diže narode na svjetlost i zrak, koja obara tirjanstvo i moralno i društveno i svako u prah, — ono, o čem se mogla gojiti nada, da će svojim silama pomagati do pobjede duhu novog vremena, duhu svijetla, slobode misli i uvjerenja, — ono danas stoji pod olovnim uplivom crne reakcije, koja u znaku onih don... don... zloguko zvuči, kao brećanje tužno i mrtvačko, nad sudbinom našeg naroda i nad zamiranjem jednog dijela našeg društva.

Jedna — jedanput čila — organizacija, kao što je jednom — kako se činilo — bila stranka prava, pretvorena je dandanas u prosti klerikalni tabor.

Prema opsegu svog lista, nemožemo daleko zahvaćati. Naše su granice još uske. Ali, gledajući raztvorbeni i pretvorbjeni proces ove stranke u našem gradu i okolici, mi možemo veoma dobro uočiti i poznati svu moć, vas onaj upliv, što ga može da vrši ona mračna, podzemna, zakukljena utvara, koja nam se prikazuje pod jezuitskim don... don... ili pod širokomantijaškim fra... fra

Srce te zaboli, kad promisliš, da pod uplivom i u čamprama ove mračne društvene utvare, koju sačinjavaju svi mogući Don Gjerundiji i Fra Gjerundiji i njemu slični karakteri, stoje, kao pozvani i odabrani joj pomoćnici, i oni, o kojim se mislilo, da im je odgoj sasma druge naravi. Varava nada!

Nu, bilo da im odgoj odgovara odgoju Fra Gjerundija, bilo, da ih druge svrhe il privatni interesi odnesoše u jato „pobožnih“ političara, iskače uvijek jedan jedini jasni rezultat, da stranke prava više nema. — Od Dulibića postao je Don Ante Dulibić, uz pismenu obveznicu biskupu, od Krstelja postao je Don Ivo Krstelj, od Drinkovića postao je Don Mate, il ako ćete, Fra Mate Drinković. Samo, regbi, da se je toga procesa

prepanuo D.r Julije i pobjegao prije, nego ga napraviše Don Gjuljom. — Velimo, regbi.

Don... don... don...

Griješne duše našeg društva uz tužno brećanje, pognutih zakukljenih glava, predjoše i prelaze preko mosta onamo — gdje ih, pobožno tarući ruke, čeka Don Pierin Kragić cum patribus et fratribus.

Bože! smijemo li prostiti i ovim grešnicima?

DOPISI

Iz Skradina, nam pišu: Otcí naše domovine u Šibeniku, na daleko hoće da imadu dalekovežan i oštar vid a u blizini kratkog su i slabog pogleda. Oni, radikali rek bi, počeli su se prilagodjivati ideji austrijske Velike Hrvatske, a nije im se ni čuditi kao iskusnim ljudima, koji su poznavali Khuena i njegove gospodare, koji su toliko vikali i viču proti Rakocaju i Rauchu a sad kao da zaboravljaju da takovi ljudi prijaju i bečkoj politici, te da bi ova, da ju Magjari niesu pretekli, stvorila pragmatiku.

Velju „Hrvatska Rieč“ bani se na široko i na daleko rodoljubljem a ne vidi na pragu svoje kuće, što radi savezna joj općina skradinska i njezin zloguki Nestor fra Gerundio-Kragić. Ona šalje pouzdanicu Becku. Tu njekidan samozvani „Monsignore“ Kragić trče u Zadar, ad audientum verbum njegovog vodje Tončića, a za sve to rodoljubi oko „Hrvatske Riječi“, ne znadu ništa. Ne znadu ništa, da je bijedni fra Gerundio bio u velikoj misiji i povratio se iz Zadra pun milinja, pun nada a da je njegova uboga glavica već premalena a da odoliti može samoj pomisli političke misije, koja bi mu mogla donijeti velikih blagodati.... eventualno..... (eh, kako se sad zubi Kragićevi tope).... biskupski štap u-ruke. A gdje je Pavle Roca, gdje don Vice Škarpa a gdje don Grgo Tambača, što oni zamukoše, ta oni dobro poznaju našu pticu fra Gerundija. Blažena ta vremena, kako se mijenjaju!? Kako je to blaženo rodoljublje elastično i kako se taj blaženi radikalizam lako prigiblje i umekševa. U Šibeniku možda bi poradili oko toga da se dodje do sloge izmedju zavadjene braće u Skradinu, ali daleko smo od toga, pošto u Zadru ne bi ugodno čuli vijest, da je fra Gerundio bačen na smetište.

Šibenski politički mudraci a lá Drinković i Krstelj, uvijek jednu kò baba o uštipcim, da se na današnjoj općini skradinskoj ne krade. To je samo izlika, pošto se još nije ništa dokazalo, što je i koliko je prvašnja općina pokrala, koja ništa nije radila bez znanja i upute fra Gerundija, a mi pitamo te ljude, što je današnja općina, odakad je na vlasti, učinila? Koje radnje izvela? Koje puteve popravila? a gdje su novci? Nema nikakovih radnja a prirezi za god. 1908 u najvećoj mje-

ri porastli. Zar mudraci misle, da za narod nije isto, kralo se ili zlo upravljalo općinskim dobrom. Nek mudraci zapitaju fra Gerundija, koliko je hiljada kruna dato sinu savjetnika Tončića za njeke nacrté, pa će i ta obsjena pasti, kao što će pasti vremenom svi oni beznačajnici, koji su danas pripravnici podupirati bečku politiku, koja nam je bila i bit će uvijek dušmanska.

Iz Skradina, nam pišu: U posljednjem broju Zardarske „Hrvatske Krune“ (lucus a non lucendo) ima jedna vijest, tobože iz Šibenika, a u stvari iz Skradina, u kojoj se nabacuje da C. K. porezni nazor. Böttner, hoće da u Skradinu pokrene zabavu, u korist „Lege“ kojoj dopisnik čita de profundis. — U isto doba, pozivlje sve Hrvate da se, rame uz rame, opru tom pokretu g. Böttnera i njegovim pristašama. Mi ne znamo koliko je istina u svemu tome a, pravo govoreći, nas glava i ne boli radi jedne Legine zabave koja, pored svega financijskog uspjeha — a to moramo priznati — ipak ostavlja vrijeme, koje je i zatekla.

Samo ćemo kazati ovo i „Hrv. Kruni“ i šibenskoj „Hrv. Riječi“, da, prošle godine, pop Petar Kragić kad je Lega priregjivala svoju zabavu, on je glavom išao davati svoj sveti blagoslov darovima koji su bili nanižani u dvorani društva „Casino“. Poskakivao je, zasukivao sobom pred članovima Lege, i u času zanosa, okrenu se predsjedniku priregjivačkog odbora nudeći mu sve što ima u svojoj kući, samo da nakit dvorane bude što ljepši! Danas, njegove prirepine kroz „Hrv. Krunu“ zovu Skradinske Hrvate na zbor proti Lege, dok don Pjerin von Konjevoda in camera charitatis posrće za članovima Lege, valjda u dogledu budućih političkih izbora u Zlarinu! „Hrv. Kruna“ neka uhvati za uši fra Gerundia, neka mu kaže da je nepošteno varati i Prodana i Tončića i Smolčića i makar koga a pravi i pošten i Skradinski Hrvat sa političkim prevrtljivcom, sa bedinterom Varešanina, sa fra Gerundiom nikad ni u crkvu.

Pišu nam iz Zadra. „Laža i paralaža na putu.“ Da ste ih samo vidjeli, kad su nekidan banuli iznebuha amo Sinčić i Sirovica. Došli su tiho i nečujno. Na licu si im mogao opaziti nezadovoljstvo i žutilo, kao kod ljudi, kojima savjest nije čista i koji na račun učiteljstva amo putuju — da svojim lažima crne neodvisno učiteljstvo. — Pratile smo ih i tragali, pak vam u suštini moremo saopćiti, da su obojica ostala duga nosa pokunjena. Pače, malo što nijesu dočekali blamažu, zbog koje bi valjda i njihov svijetli obraz pocrnio. Ovoga puta ipak bilo je milosti i prama nesretnicima. Kažu nam naime, kad je g. Ströll, pokrajinski škol. nadzornik, saznao za dolazak predstavnika učiteljstva šibenskog kotara u osobi Sinčića i Sirovice, da mu je već bilo neugodno, za što da baš oni, koji i nijesu učitelji ističu svoje osobe ispred učiteljstva među kojim su omraženi, unatoč prosvjednih furtim. izjava. Najviše ga je pak potresla prskost Sinčićeva, koji je skupštinu u Šibeniku učiteljsku tako udesio, da se on Sinčić uza Strölla. prvuče pomoću njegova imena počasnim članom. Ovdje se vjerujte sve znade, kako je tekla ova skupština učit. društva, i kako bi na istu došli bili svi učitelji kotara, da se nije Sinčić stao upletati zloupotrebljujuć svoj položaj. G. Ströll n. pr. zna, da na toj skupštini nije bilo ni 28 učitelja zajedno sa Sinčićem od 70 i više učiteljskih sila ovoga kotara, od kojih je polovina bila iz Šibenika. Ali, zna se i to, da opozicija učiteljstva nije bila protiv Strölla, već protiv Sinčića i Sirovice, pak, da su učitelji neovisni u tom smislu htjeli dati izjavu.

Videć sve to, Ströll, kao da se razbolio, a pošto se uvjerio, da opozicija nije bila protiv njega, tek se tada odlučio, da primi počasnu diplomu i tim momentalno spasi paralaže, imajuć obzira prama staleškom ugledu. Kud se je Sinčić verao i šta je sve prenosio, o tome ću vas brzo i ustmeno izvjestit. *)

X. y.

Iz Kistanja nam pišu: Naš monotoni život, kao da se počinje kretati nešto na bolje, što dokazuje, da imamo volje i spremne za rad, samo se hoće zauzetosti i odvažnosti. Istina, da i ovaj rad inaugurišemo zabavom. Ali, kada zabava ima smjer poučni, bez tvrdoglave ukočenosti i parade, a kada u pouci ima zabavni i zanimljivi dio, onda njen značaj otkáže.

Tako je bilo prošle nedjelje, gdje su naši diletanti pokazali vještinu u izvođenju pojedinih uloga uopće, pobuđujući tijekom veliki interes publike, koja je povlađivanjem davala oduška svojem priznanju.

Zabava je počela deklamacijom Zmajovine pjesme *Andeo*, koju je vanrednom vještinom izvela djevojčica Malešević. Drugi dio sastajao se u predstavljanju pozorišne igre „*Običan Čovjek*“ od Nušića. Diletanti i g. ice diletantkinje pri svakom momentu nastojali su, da što bolje insceniraju ovu šaljivu predstavu, u kojoj se ističe njena izvrsna komična strana. I uspjeli su. To kažemo bez pretjeranosti, te kad su ovaki, molimo ovu vrijednu družinu, da nas što češće podari ovakom, ili sličnom zabavom. U ovom komadu pored ostalih odlikovaše se: đca. M. Dudan kao Zorka, te gg. N. Janković kao Žarko i M. Budimir kao Jovančo Milić. Ostali su također bili na svom mjestu, te ukupno svi zaslužuju pohvalu i priznanje. — Prisustvovalo je našoj zabavi mnogo odličnih prijatelja i gostiju sa strane a skladni zvuci orhestra šibenskog, pružahu prigodu da se svi u plesu i kolu nauživamo muzike i igranke.

**

Bukovčanac.

Iz Prvić-Šepurine, nam pišu: U 17. br. dične „H. Krune“ čitamo dopis, sa potpisom „nepriistrani seljani“. U velike zanima nas baš za to jer odveć šara. Dopisnik „Hrv. Krune“ objavljuje veliku blagodat, naime da smo postigli parobr. svezu sa Zadrom i to jednom na nedilju. To je blagodat za dopisnika, da mu dopisi ravno putuju za „H. Krunu“. I onda govori još o koječem, a što ga ni malo ne zanima, pa ni javnost. — Nadalje spominje dopisnik u „H. Kruni“ da će poštarskim opremačem biti imenovan neki Andra (zar žensko) Cukrov, te sa zadovoljstvom poprača ovu činjenicu, kujuć kuma Andru u zvijezde. Začudno je što dopisnik toliko hvali to „buduće“ imenovanje. Moguće da će s njim zajedno poštu voditi i plaću dijeliti. A hvali ga i za to, što je glasovao za don Antu Dulibića, koji je potpisivao „obveznice“ biskupu, a narodu — ništa! Kuća Andra Cukrova je udaljena od sela i mi držimo da to mjesto nije podesno za poštarski ured. Pa ipak, dopisniku to nije od nikakove poteškoće. Ali za dopisnika je kud i kamo zgodniji taj položaj od današnjega; barem ga — on misli! — nitko ne će vidjevati, kad u ured, koji je s neruke, bude zalazio i tamo koješta obavljao. — Nadalje veli dopisnik, da će se graditi kod „Trstevica“ novo mulo i da su za to seljani doprinijeli Pomorskoj Vladi 8.000 Kruna, a ne nalazi za shodno da tu Vladu ukori, što se odmah na posao nije dala.

*) Altrochè što trubari Sinčićevi pripovijedaju ovdje, da su Sinčić i Sirovica bili dočekani pucnjavom šampanjca. Počinju se zavjese otkrivati. (Op. ur.)

Ovom prigodom — kad već na javnom mjestu govorimo — pitamo nadležne faktore, što je uzrokom, da se radnja već odpočela nije i s istom se otako oteže, premda je u Odluci bilo izričito rečeno, da će slijediti dražba od onog dana, kad novac utjeran bude. A mi svi znamo da je novac davno utjeran, pa ipak ne vidimo još ni dražbe ni radnje. Ali ovakova pitanja ne postavlja dopisnik „H. Krune“, niti je radi toga išta zabrinut, s prostog razloga, jer nije posizao u svoj džep, kad se ticalo da se sakupi onih 8.000 Kruna.

Mi imademo boljih ljudi, koji se brinu za dobrobit našeg mjesta i za to poručujemo dopisniku da se bavi svojim poslima, kad ne zna za seoske, o kojima onako površno hoće da govori. Inače mi ćemo znati zasvirati u druge gusle.

Šepurinjani domorodci.

**

Iz Driša, nam pišu: Ovogodišnji sveti Sava bio je svečano dočekan i bratskom slogom proslavljen. Naš svetitelj vidio je složenu braću u ljubavi i veselju; stare mržnje medju Srbima nestadoše usljed mira sklopljena nastojanjem Srba i Hrvata.

Tom miru mnogo doprinješe gospoda Dušan Miović i D.r Filip Marušić. — Živila Srpska sloga proslavljena od Srba i Hrvata.

**

Prvić-Luka.

(Mate se naslonio na manastirski zid, koji ograduje općinsko zemljište. U to prispio Ive, pa zapodjeli razgovor).

Ive: Hvaljen Isus!

Mate: Vazda budi Isus i Marija!

I.: Ča si tu stâ?

M.: Evo čekam šjor kurata, da mi gre ženu s Bogom pomiriti.

I.: Bidna stara! A ča joj je?

M.: A evo, žene kažu, da joj skočila materina, a meni se čini, da joj je prispijo sudnji dan.

I.: Nek se s Bogom uredi, pa ča Bog dâ!

M.: Tako je; a ča bi drugo? Hvala Bogu, imamo tri fratra pa to j' lako.

I.: Samo da joj se ne sperî kâ pk. Dum Frani!...

M.: U ime Isusovo! Vidiš, da čekam kurata. Nij on Č....o! Molin te ne spominji to!

I.: Nij Č....o, ali!... A znaš, da j' ono teško bilo!

M.: Šuti molin te! Bolje da gledamo ovi lipi žardinic

I.: Ki žardinic?

M.: A ovi, ča je Č....o načinij!

I.: Ma ča ti se pari! A to nij njihovo!

M.: A kako nij? A kad su ga ogradili zidičen, ki to može reći da nij njihovo?!

I.: Ja tebi! Nis' čita „Kremenjak“?

M.: Pa ješan! Pa ča „Kremenjak“? On laže!

I.: Laže ti duša, a on pravo govori!

M.: Po Boga! ča si ti otrovan?!

I.: Nisan, moj Mate; ne nagli! A ki ti j' to reka, da san otrovan?

M.: Oni! Da je „Kremenjak“ antikrst, nečastivi, Bog budi s namin; da piše proti viri, proti crikvi, proti popov i fratrov!

I.: To je, moj Mate, laž! A hajde kupi sve foje od njega, pa mi najdi samo jednu rič od svega tega!

M.: Ma ča! ča i ti si...

I.: Polako, Mate, ja ti kažem, da on ne laže i da ovi žardinet nij njihov, nego naše; općinsko je.

M.:?!.....

I.: Ma ča me gledaš? Ma ča si čuk? Komunsko je, kažem ti! On je zazida, a htij je zatvoriti i skaline, da mu je k....n dâ,

M.: Pa za č' mu je onda dopustij' libero zidati?

I.: Jer mi mučimo! A ča ne znaš, kad nam je k....n govori' da gremo r... š.. i; da će on prvi, a mi za njin?! Da je to naše?!

M.: Po Boga, ja to nisan znâ. A sad razumin za č' se g...n stâ mazati oko njega; a prij' bi ga — ih!

I.: Jer je sve popustij' kako oni hoće. Naopako za nas, ako l' on bude pod njihovon papučon!

M.: A on san gre na inžinj, kâ ligna; pa ga ulove, cik! Lukavi su oni. A ki ih ne liže, naopako.

I.: A još mu stari reka, da je l. p. ž!

M.: A oni vridaju svakoga! A nij' nam Č....o reka, da smo svi j. r. i?! A odnija sobon 12 hiljad krun...

I.: A blagajna?!

M.: A sebro?

I.: Ih!

M.: Ala smo ga budale! Rade s namin ča hoće! Ma znaš, da ću ja govoriti za oni žardinic i da...

I.: Muči! Eto ga gre!! Hvaljen Isus, poštovani!

Kurat: Vazda budi! Ča si htij?

I.: Da grete u mene doma.

K.: Homo! — A ti, Mate?

M.: Ništa, šjor! — Bog, Ive, drugi ćemo put.

Šta ima nova po svijetu?

Hrvatskoj nametnuti ban Rauch postaje sve drzovitijim i nasilnijim, uprav kao i Magjari, te ga poslaše. U ovo kratko vrijeme vladanja, toliku je mržnju na sebe navukao sa strane naroda, da bi se — kad bi i malo držao do obraza — morao odreći. Ovih dana htio je da osujeti ples akademičara. Trud mu uzalud, jer se sve građanstvo odazvalo plesu i prinosilo darove. — Žestoka je borba izmedju Srba samostalaca, koji se kupe oko „Srbobrana“ i Srba radikala, koji se kupe oko „Narodnog glasnika“. Ovi zadnji uletiše u tor Rauchov. Ban Rauch neprestano premješta činovnike, pa čak i učitelje, jer ovi simpatišu s koalicijom. Ovih je dana bilo 40 seljaka kod bana za to, što je premjestio učitelja Žagara, kome žena leži bolesna. On ih je odbio i narugao im se. Ban Rauch hoće da pokaže svoju „željeznu ruku“ sada pred izbore, ali sve će mu biti uzalud, jer će narodna volja biti puno jača od te njegove „željezne ruke“. Narod više složno: vanka furešti i njihova sramotna politika!

*

Novi Portugalski Kralj jest Manuel II, mlađji sin ubijenog kralja dom Carlosa. Stanje je u Portugalu još teško. Ministar-predsjednik Franko, koji je radi svog silovitog vladanja uzrokom smrti kralja dom Carlosa i sina mu, utekao je iz zemlje.

*

Ovih dana došlo je do oštra sukoba izmedju Persije i Rusije. Ali je Englezka vlada ušla pò srijedi i učinila da nebude težih posljedica. Stanje je još napeto.

*

Rasprava radi predaje Port-Artura dovršila je ovih dana. Kako su novine izvijestile rasprava je svršila time, da su osudjeni na smrt generali Štesel, Fok i Rais — Rusko žensko društvo namjerava sazvati za 14 lipnja sveruski ženski sastanak u Petrograd. Odbor se sastoji od 24 žene, a na čelu im A. N. Šabanovska.

*
U Gružu kod Dubrovnika osnovalo se novo parobrodarsko društvo sa glavnicom od 300.000 K.

*
Usljed silne mečave poremećena je brzajavna sveza sa zapadnom i istočnom Pruskom, sa Rusijom i Rumunjskom.

RAZNE VIJESTI.

Pišu nam iz Doca: Nazad nekoliko dana, čuli smo, da je bila komisija zarad škole u Docu. Čudimo se, zašto nisu obavijestili naše starešine! Bar bi ih uputili na koje zgodno mjesto u Docu. Nije moguće, da nema u 150 kuća jedna kuća za školu. Ali ja mislim, da nije odlučeno da se potroši ono, što je potriba za dolačku školu. Ovo je drugi put komisija zarad škole u Docu, pak sve isto. S jedne strane nam je žao, što nisu starešine obaviještene da pričekaju komisiju, a s druge strane nam je drago radi onoga, koji ih je vodio kroz Dolac. Nek znadu da se rugaju i s njim, kao lanjske godine, kad su istom obećali, da će ulice kroz Dolac popraviti. Pak? Kaži danas, gdje je fala tvoja! Žao nam je, da se puštaju i p.... varati.

Nastavićemo.

Prvi Dolačani.

Ples „Kola“. Biće, kako javismo na 27 ovoga. Po pripremama biće on i ove godine najljepšim plesom kao i do sada. Prodaja srećaka idje dobro. Zgoditci, lutrije biće lijepi i bogati kao uvijek. Hoće naši Kremenjaci! Kremenjaci su svedj dobre volje i veseli, a „oni“ iza nas u kapuneri na zidu pokisli ka tu... ka jastrebi.

Nema zamjerke gosp. kotar. nadzorniku S. Sinčiću, što pravi salameleke popima i fratrima; to ovisi o apetitu i temperamentu njegovu. Jedino ga molimo, da ti njegovi salameleki ne budu na uštrb učiteljskog ugleda.

Mi ne iznosimo dokaza, za sada; nek ispituje svoju savjest.

„Duje Balavac“ već je izašao. Prvi broj mu je veoma dobro uredjen, premda je još samo lokalan. — Slike su mu dosta jasne i dobro pogodjene. Format lista je odviše velik i nezgodan. Bilo bi bolje prepoloviti ga pa ga izdavati na 8. stranica. Ipak po uspjelom prvom broju moramo reći, da se još ni blizu nije primakao ovim našim balavcima ovdje od Boga štampanim. A i neće nikad. Božja je bila uvijek starija i biće. — Toplo ga preporučamo našima. Stoji samo 4. Krune.

Milodari. Doprinijeli su na korist Hrvatskog muzičnog društva „Kola“ u Šibeniku, da počaste uspomeni pok. udovice Kate Locas-Saranelli gg. Krsto Sunara K 2, Frane Sunara K 2, Bortolo Zanchi K 2, Niko Perica K 1, Pere Skarica K 2. — Za pok. Mate Despota g. Frane Sunara K 2. — Za pok. Anu ud. Gazzari gg. Pere Skarica K 2, Bortolo Zanchi K 2, Paško Rora K 2 — Za pok. Anku Marassovich gg. Krste Sunara K 2, Frane Sunara K 2, Šime Sunara K 2, Giovannina Novak K 4. — Za pok. Petra Kutlića g. Frane Sunara K 2. — Za pok. Pavu Belamarić gg. Krste Sunara K 2, Ante Ticulin K 1, Braća Iljadica K 3, Frane Sunara K 2, Bortolo Zanchi K 1, Krste Bujas K 2, Krste Strkalj K 1, Ivan Merlak K 2, Ante Karadjole K 3, Mate Iljadica K 2, Niko Marinković K 2.

† **Pave Belamarić p. Miška** pred neki dan umro je, poznat za svoje dobrote i svog rijetkog poštenja. — I dobri prijatelj i ugodni šaljčina naš sjor Gabro Petranović preseli se u vječnost. Bio je obojici lijepi pogreb. Laka zemlja bila jednom hrvatska, drugom srpska.

† **D.r. Marijan Derenčin** umro je ovih dana u Zagrebu. Bio je jedan od istaknutijih političara, odličan pravnik, na glasu kao odvjetnik, uvažen publicist i književnik. Po svojoj čiljoj čudi bio je veoma ugodan satirik. — Rodoljubni redovi u njemu gube okretna, učena borca.

Pod banom Mažuranićem bio je prestojnikom pravosudja. Bilo mu je 78 godina. Vječni mu pokoj i blaga uspomena!

Unapredjenje našeg zemljaka. Gosp. Nicoletti, odlični naš građanin, bio je ovih dana unapređen u V. dnevni razred, kao predsjednik okružnog Suda u Mostaru. Radujemo se ovom priznanju. Mostarski „Narod“, prilikom ovog unapredjenja piše: Nicoletti svojim dugogodišnjim boravkom stekao je simpatije svega građanstva. Kako kod nas stvari idu, možda je to upravo bio jedan razlog, da je ovo unapredjenje tek sada došlo.

ZABAVNO I POUČNO.

Eksplozija na suncu. Nazad nekoliko dana opazio je ravnatelj zvezdarnice u Oksfordu d.r. Rambaut eksploziju osobitog sjaja. Plameni koji su polazili sa sunca postajali su sve veći i gušći a na podne premašili su daljinu od 500.000 klm. od površine. Svravnimo li dimensije sunca s onima zemlje, da je ta eksplozija nastala na zemlji, plameni bi se digli do 5000 klm. visine.

Ove pojave na suncu neuplivaju odma na zemlju, one poslije nekog vremena prouzrokuju promjene temperature na našem sićušnom planetu.

Zahvala.

Od srca hvala i ovim putem svima, koji počastiše uspomeni pok. mi brata **Pave**, bilo prisustvujući sprovedu, bilo prilagajući novac na korist društava il inače.

Šibenik, 8. veljače 1908.

Ante Belamarić p. Miška

ko želi navrnutih naših loza na američanskoj podlozi svake vrste, nek se obrati potpisanome kao zastupatelju firme **FORČIĆ I DRUG.** — Naručbe prima do 15 veljače **Vicko Bujas pk. Šime, zastupatelj — Šibenik (Dolac).**

Preporučujem št. općinstvu moju novu i bogatu

URARIJU I ZLATARIJU

— u gradu (Medjugarim) —

CIJENE UMJERENE.

Eugen Pettoello — Šibenik.

12-26

Priopćeno *)

MOJE SVJETLO.

Čitao sam u broju 205. „Hrvatske Rieči“, dopis, koji je napisala zaista malo poštena duša proti meni i mome bratu. A pošto se ne udstojavam one laži i spraviti u istom listu, to izlazim ovim mojim pismom e da prosvjetlim onu crnu dušu. Dakle čuj me, nepošteni dopisniče! Ja se zovem Jure, dočim moj brat Ante Lušić Pelivan Ranko. Na zastavi, koju sam u društvu mojih ribara izraditi dao i htio pokloniti našoj župskoj crkvi, s jedne strane bila je slika sv. Ante, a s druge sv. Jurja. Da je pako zastava bila primljena i dosljedno tome u procesije nošena, ne bi se naš svijet klanjao Juri Lušiću i njegovu bratu Anti, nego sv. Juri i sv. Anti. Prema tome ti, nepošteni dopisniče, lažeš i hoćeš da u bludnju zavedeš publiku, kad tvrdiš da se neki griješni ljudi grade svecima, premda će svak kazati da nema čovjeka bez grijeha.

Kažeš, nepošteni dopisniče, da sam unatrag 30. god. pozvao općinsku glazbu iz Trogira da mi svira u čast glavarsku, te da i danas iščekujem biti glavarem. Prije svega imaš znati da se ja toga ne bi danas pod nipošto primio, jer imam puno boljih časti nego li je ona seoskog glavara, koju, siguran sam, bio bi i postigao, da sam se postavio na stranu šibenske općine. Dakle vidiš, dopisniče hudi, kako se ja mogu nadati biti glavarem, kad nisam sa gospodom šibenske općine, premda ih ja sviju častim, pošto mi nikad nikakovu štetu nanijeli nijesu; a što nijesam s njima, mislim, da ih to ne može ljutiti, jer sam ja danas istih ideja, kojih bijah unatrag 40 godina, a i do svoje smrti. Srećom ne spadam u skupinu onih, koji se za novce prodavaju kao roba na pazardu i viču kao ljudi: Viva la spanja, dove si beve e manja!

Istina je nasuprot da sam pred 18. god. primio ponudu od nekoliko glazbara općinske glazbe iz Trogira, a mojih nezaboravnih prijatelja, da će mi na dan mog krsnog imena doći glazbom u pohode. Ja sam dragovoljno na to pristao i poslao po njih moj brod „Leut“. Bilo ili je ukupno 18, te sam ih na potpuno zadovoljstvo dvorio i gostio puna dva dana kao moje prijatelje i znance i opet mojim brodom odvezao u Trogir. Vidiš li dakle, nepošteni dopisniče, ja nijesam mamio niti naručivao glazbare iz Trogira, ali jer su me poznavali i držali poštenim čovjekom, ponudiše se sami, pa tako i dođoše. A da sam bio nepošten ili uživao rdjav glas, ne bi zaista bili došli.

Crna je laž što pakleni dopisnik veli u „Hrv. Rieči“ da sam slabo vidjen u mojem rodnom mjestu od svega pučanstva, dok i sam znade vrlo dobro da kod svih svojih mješćana a i u okolini uživam dobar glas i da me svak časti isti onako, kao što i ja častim svakoga bez razlike spola i bogatstva. A one 3 osobe koje ne častim ne sačinjavaju pučanstvo sela Rogoznice, rad kojih se dopisnik oborio onako podlo na mene u „Hrv. Rieči“. Osim toga ovdje javno ispovijedan da one 3 o-

sobe ne častim upravo za to jer nijesu toga vrijedne i jer nijesu moji parovi t. j. niže su od mene.

Anonimni, ali nepošteni dopisniče, veliš da sam ja „anima nera“ ili kako bi ti se imalo reći „crna duša“, pa mi onda na završetku dovikuješ: pfui! Tvoja zaista „crna duša“ vidi pred sobom sve crno i mjeriš drugoga po svom laktu. Ne samo da se u tom varaš, ali i grdno lažeš, jer ti mogu dokazati da je moja duša čista i doisto čišća od tvoje, jer ne imam nikakove grižnje savjesti. Takodjer je i moje čelo čisto, čišće od tvoga i ne trebam ga pokrivati. Eto, obašao sam dosta bijelog svijeta: cijelu našu Dalmaciju, Istru, dobar dio Hrvatske i Slavonije, jedan dio Ugarske, takodjer i Italije; dosta je trgovačkog espapa i novca prošlo kroz moje ruke u mojih 60 godina, što ih imam; gdje god je moja malenkost bila, prolazila je pošteno i ne će se naći ni jedna osoba s kojom ili za koju sam radio, da će kazati e sam joj što nepoćudno ili nepošteno učinio, ili čak dužan ostao: i nikad me nitko nije nazvao, „crnom dušom“. Osim toga kod naših trgovaca i seljaka, koji su razpršeni po našoj okolini, kupio sam i ove godine preko 100.000 Kruna vina. Ne mogu kazati da su ti novci moja vlastitost; to su novci drugih trgovaca, ali su svi prošli kroz moje ruke, figuriraju kao da su moji. A kad bih ja bio nepoštena čela i „anima nera“, kako me ti, vajni dopisniče, nazivlješ, ne bi strani svijet imao u meni toliko povjerenja, davao mi tolike svote novaca, niti bi se kmeni navraćale budkojim poslom najvidjenije ličnosti.

Tkogod će kazati da to nije tako, da ja obmanjnjem publiku. Ali ja ovdje javno pozivljem svakoga pa i iste moje sumješćane, svakog po našoj okolini i širom svega svijeta neka se putem javne štampe oglasi i navede ma i najmanje moje nepošteno djelo počinjeno. — Neka se javi tko hoće i kaže jesam li kome što odnio, pronevjerio ili zatujao, jesam li kome ma i najmanju štetu učinio. — A ti, nepošteni dopisniče, imaš obraza i duševne snage da me crniš i opadaš, dok i sam vrlo dobro znadeš da ja nikome ne dugujem niti forinta, da svakog častim i da sam čašćem od svakoga.

Pozivljem te, crni dopisniče, u ovom mom otvorenom pismu da zbačiš sa sebe plašt anonimnosti, da se ne kriješ iza plota kao kakov hajduk ili kukavica, već da mi izidješ na srijedu svojim punim imenom, neka znadem s kime imadem posla. Junak si u ocrnjivanju tudjeg poštenja, u napadanju i klevetanju, ali si za to crna kukavica, kad se bojiš sve izneseno potvrditi tvojim imenom. Šta bi vrijedilo da ja nekom trgovcu opremim list kad ga potpisao nisam? Ništa. Za to su sva ona tvoja podla klevetanja i lansirane pogrde bez ikakove vrijednosti, one su prosta laž. Ugledaj se u mene i izidji van svojim imenom. Ne učiniš li toga, onda je to očiti znak da se plašiš nešto izneseno potvrditi tvojim imenom, koje je u tom slučaju nečasno i gadno.

Lažeš, besramni dopisniče, kad pišeš da sam već treći put bio kod presv. biskupa radi zastave, pak na-

*) Uredništvo ne preuzima na sebe nikakove odgovornosti.

dodaješ da nisam bio primljen. Istina je pako, da sam ja bio kod biskupa, i to puno kasnije nego sam zastavu poklonio samostanu crkve sv. Frane u Šibeniku, zbog mog sina Metoda s namjerom da poradim kod biskupa nebi li mi dao za dijete jednu štipendiju, pošto naumih da ga dadem u sjemenište. Biskupa nisam kod kuće našao niti sam s njime govorio, već s njegovim tajnikom, koji mi reče da dijete ima da svrši 6 pučkih škola, da podnese svjedočbu i stoprv, onda da ima izgeda na štipendiju. Ja sam razložio g. tajniku da je dijete svršilo samo 4 raz. pučke škole, a peti da je učinilo u Zadru. Ovako je tekao razgovor između nas dvojice, te se u tome i rastali i ja nikad ni prije ni poslije nisam dolazio na vrata biskupije, jer nisam imao za što.

Dalje lažeš, nepošteni dopisniče, da ja i moji ribari imamo i moramo davati naš dio ribanja sv. Anti. Da baš *moramo* davati, to je tako zgoljna laž, kao što je sve laž, što si u onom dopisu „Hrv. Rieči“ iznio. — Istina je naprotiv da sam ja zajedno sa mojim ribarima dao K 120. ali ne za to jer *moramo*, pošto mi nemamo nikakove obveze prama Crkvi ni Crkvinarstvu u Rogoznici, već jedino iz dobre volje. A da ne bi ti, crni dopisniče, ovo zanijekao, iznosim namirnicu, koju mi je izdao današnji župnik za 120 K primljenih.

Evo je:

NAMIRNICA.

Za Kruna stopedeset (150) koje pišući pripoznaje da je primio od gosp. Jure Ranka iz Rogoznice i to 120 K kao dio svoj i družine od ljetnog ribanja, a 30 K primljenih za sansiriju pri kupovanju baldakina za ovu župsku crkvu.

Rogoznica, 30 prosinca 1905.

Don Ivan Katalinić, nadžupnik.

Eto, dragi čitaoci, kakovu sam namirnicu primio od popa Ivana Katalinića! Tu nema ni spomena o crkvi ili crkvinarstvu; spominje se jedino primaoc župnik, kao da je on moj ribarski drug, kome uručujem dio ribarenja. Je li ili nije tako? Ali ako sam se taj put prevario i novce njemu uručio uz takovu namirnicu, neću mu bogme više na taj način novce davati, da on s njima gospodari i po miloj voljici barata, dok ne primim izričite namirnice i dok ne budem znao u što su novci uloženi ili se uložiti imaju. Isto tako ne znam kud je pošlo ono 120 K kao i ono 30 koje sam dao župniku, kakono iz gorenavedene namirnice proiztiče. Bilo je to otrag sedam godina kad su po mom napatku crkvinari kupili kod jedne rimske tvrtke baldakin za našu crkvu. Baldakin se imao isplatiti u 5 godišnjih obroka i kad je dug bio potpuno podmiren, ja sam primio iz Rima za moje pristojbine i mešetarenje 30 K. Taj iznos ne htjedoh zadržati, premda sam to mogao učiniti punim pravom, ali da mi tkogod ne bi prigovorio e sam na crkvenskom što dobio, poklonio sam tu pošteno zasluženu svotu crkvi, te ju uručio današnjem župniku. — A u što je taj novac uloženi, ja još i danas ne znam. Ovom prigodom reći ću i ja koju o dobrovoljnim prinosima naših ribara i gospodara tratâ, na čem osobito zahvaljujem besramnom napadaču tudjeg poštenja i dopisniku „Hr. Rieči“. Velim da nije ni malo u redu, kako se davaju stanovite svote crkvi i sv. Anti sa strane gospodarâ trata i njihovih ribara, pošto nitko nikad ne zna

što se od tih novaca i dobrovoljnih prinosa radi, jer o tom nitko nikad ne polaže računa. Koliko gospodari tratâ toliko i sami ribari željeli bi vidjeti nešto u našoj župskoj crkvi, što je kupljeno njihovim novcem. — Oni bi željeli znati, što se radi tim dobrovoljnim novčanim doprinosima, koji su kod nas uobičajeni i da li se što tim novcem nabavlja za crkvu.

Kad bi se tako radilo, onda bi ti prinosi bili češći i viši. Kako danas stvari stoje, nije ni malo uredno i stalan sam da to neće nitko u nas odobriti. Dandanaš se novci jednostavno izručuju župniku, on u to ime izdade namirnicu, u kojoj izgleda da je novac primio župnik a ne crkva i onda nakon primitka novca župnik s oltara pročita tko je i koliko je što dao, spominjući pri tome ime darovatelja. To je dobro, ali za nas, potvrđujem, ništa ne vrijedi, jer ni jedan od nas ne zna u što su novci uloženi i što se s tim novcem kupilo za crkvu. Navješćivati s oltara to je vrlo sporedna stvar, za to znade i bez napovijedi cijelo selo, već mi hoćemo glavnu stvar naime, da se kaže puku u što je novac uloženi. To se nikad na našu sveopću žalost činilo nije, niti je ikad župnik polagao računa o primljenim novčanim doprinosima. Znam to da je ovaj običaj u nas odavna udomljen; znam da se uvijek davalo novaca, pa ipak naša je crkva i danas gola, u njoj nema nikad ništa nova vidjeti, već ono 5 oltara i golih zidova. Ovom prigodom konstatujem da je strop sav ispucan, da je oko 2 m klačarde odpalo, a nije izključeno da jednog dana može tko, stojeći u crkvi, glavom platiti. Eto, u kakovom se stanju nalazi naša župska crkva, a tko je tome kriv? Naša crkva ima dosta svog posjeda, a kada je dobra godina ima prihoda na tisuće forinti. Tako je i ove godine uhvatila za vino 1400 forinta, osim ono vina što je preostalo za službu i obradivanje zemalja. — Isto tako našla je uza svu nerodicu do 400 kvarata maslina da i ne spominjem buhač, smokve, žito, travu, najam kuća, lemozinu i t. d. Pa ipak od svega toga crkva nema rekbi nikakove koristi, jer kakova je bila nazad 20 godina takova je na dlaku i danas. *Za to bi mi gospodari tratâ i drugi ribari naši najbolje učinili, da se svi složimo i obustavimo davati popu dobrovoljne novčane prinose. Mjesto njemu uručivati pusti novac, polagajmo ga svi složno na koju štedionicu ili banku i da taj uloženi novac počiva sa svojim rentama za koju godinu, dok se ne sabere lijep par tisuća. A onda ćemo potaracat crkvu mramorom i kupiti za istu koju neprolaznu vidljivu uspomenu, koja će našim potomcima pričati darežljivost i rodoljubnost našu, koja će im kazivati da više može složan i dobar puk, nego objesni pop. Tada će i naši potomci slijediti naš primjer i složno sakupljati novac za ured svoje crkve, a nipošto ne će davati drugima svoje krvave trude, da s njima gospodare i troše ih u sve i za sve, samo ne za crkvu.*

A sada, sramni dopisniče, možeš opet da uzmeš pero u ruke, slobodno ti i nadalje zahvatiti blata sa dna tvoje „bijeje“ duše i nabacit se s njime na mene, ali znaj da će ti ta rabota biti bezuspješna, da će ti to podlo rovarenje i opadanje biti bezkorisno, jer se neću na sve to obazirati dotle, dok ne izadješ iza plota, za kojim ostaješ tako kukavički sakriven. Ili s imenom van, onda ću na te računati; ne izneseš li ga, onda se svog vlastitog imena stidiš, a to je — nepošteno. Vale!

Rogoznica 10 veljače 1908.

Jure Lušić-Ranko.